

Вовк Людмила Петрівна
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
завідувач кафедри теорії та історії педагогіки
доктор педагогічних наук, професор

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Загально відомо, що однією з провідних тенденцій розвитку освіти на сьогодні є перехід до ціннісної парадигми. Цей перехід екстрапольований піднесенням педагогічної думки – світової і вітчизняної – від однієї функціональної уяви до цілісності розуміння освіти як суспільно-значимої, загальної цінності.

Оновлення змісту педагогічної підготовки майбутнього вчителя, світоглядних орієнтирів, що відповідають сучасним соціокультурним проектам, співвідноситься з вимогами до формування педагога-провідника ідей державотворення і демократичних змін, людини професійної і загальнолюдської культури.

В основних положеннях концепції Нової української школи йдеться про ключові компетентності для життя, педагогіку партнерства та способи мотивації вчителя. Українці переконані, що наші діти мають стати „громадянами – патріотами, які здатні критично мислити, розуміти свій вибір і нести відповідальність за майбутнє”.

Відповідно зміст психолого-педагогічної підготовки повинен підпорядковуватися потребі інтеграції вітчизняного реформування змісту і форм педагогічної освіти з глобальними світовими, зокрема європейськими освітніми імперативами. Вчитель має враховувати, що ми живемо в епоху відновлення ідеалів і становлення державності, реставрації, осмислення, творчого сприйняття матеріальних і духовних цінностей минулого. Тому завданням дисципліни є відтворення зв'язку між змістом, формою і методами навчання та виховання і соціально-економічними, культурними умовами

життя суспільства.

Потреба в політичній, соціальній і економічній стабільності в Україні вимагає опрацювання завдань загальнокультурної і професійної підготовки майбутнього спеціаліста, зокрема, випускника вищого педагогічного навчального закладу. Сучасний педагогічний навчальний заклад повинен запропонувати схему не лише засвоєння, а й використання знань уже в процесі навчання і педагогічної практики, осмислення їх у єдності дисциплін.

До світової історії, історії України, освіти, як і до педагогіки необхідно підходити з громадянських позицій, що дозволяють розглядати окремі її аспекти через призму патріотизму. Впродовж років виховувались ідеологічно виправдовувані типи патріотизму (“державний”, “імперський”, “оборонний”), де пріоритетним був не індивід, а держава, як абстрактний загальник. Ще вчора в умовах незалежності наша молодь не завжди сприймала державу як цілісність. Виділились категорії населення. Успіхи і проблеми держави нерідко вбачали не в проблемі інтегральної її міцності, а в відмінностях нашого життя від життя в інших країнах.

Сьогодні, в умовах відчуття єдності нації, єдності держави старе відчуття патріотизму має втратитись. На часі опрацювання громадянського патріотизму, загальнолюдського, державного, національного. І концептуально, і практично це опрацювання слід довести до рівня динамічного усвідомлення і засвоєння. Тому ускладнюється і завдання вчителя, і завдання тих, хто готує вчителів. Щоб діти мислили інноваційно, вміли будувати життя, долати бар’єри, учителю слід немало працювати над своєю самоосвітою.

Соціальні зміни випереджають освіту. Озброїти вчителя світоглядними, соціальними і моральними переконаннями, високою психологічною лабільністю можна лише через добре продуманий зміст і систему знань і методів. Історія державності, історія педагогіки - важливі нормативні дисципліни в системі підготовки вчителя. В інтегруванні з загальнонауковими, філософськими, педагогічними дисциплінами їх зміст

виступає і основою професійного змісту, і методом, і загалом міжпоколінною трансмісією культури.

Зміст дисциплін в педагогічному університеті є етапом досягнення належного рівня засвоєння знань з урахуванням їх професійної, педагогічної, соціальної, культурологічної, світоглядної функцій, а також евристичної та прогностичної спрямованості. Разом з дисциплінами суспільствознавчого, гуманітарного циклу історія освіти розкриває проблему соціокультурної детермінації виховних систем, обумовленості їх відмінностей і змін.

Теоретична педагогічна підготовка спрямована на “професійну свідомість”, але не менше на “спеціалізовану свідомість”. “Спеціалізована свідомість” передбачає формування базових структур професійної діяльності, що є внеском у постійний розвиток професії та у процесі самовдосконалення людини стає її потребою.

Інноваційність сучасної підготовки спеціаліста, серед інших проблем, передбачає і змістовні. Педагогічна освіта не може ігнорувати успадковані цінності – наукові, морально-етичні. Вони є внутрішнім стрижнем і базою формування професійних. Зміст і характер професійної підготовки накладаються не лише на детермінанти уже існуючих особистих цінностей, але й на фактори самоусвідомлення досвіду. Педагогічні традиції, їх актуалізація можуть надавати змісту, характеру, спрямуванню освіти як консервативності, так і модерну. Використання традицій, що підкреслюють гуманістичні функції педагогічної професії, моделі діяльнісного оволодіння учнями здобутками культури сприяють створенню в державі єдиного освітнього простору, використанню педагогічних університетів як професійної субкультури суспільства, наближають до усвідомлення громадянських цінностей педагогічної професії, стають внеском у систему інноваційного становлення спеціаліста.

Метою змісту гуманітарних дисциплін є розгляд соціально-педагогічних явищ в Україні з позицій цілісного концептуального підходу у контексті розвитку світового культурно-освітнього процесу та входження

України у систему засвоєння європейських суспільних цінностей, з позицій особистісної і суспільно-спрямовуючих ціннісних орієнтацій.

Педагогічна освіта через складники професійної підготовки враховує специфіку школи, що, в свою чергу, проінтегрує особливості традиціоналізму і модернізму, доведені сьогодні іноді до ступеня їхньої поляризації. Зміст теорії та історії педагогіки і шляхи його засвоєння орієнтують, що учитель працюватиме насамперед, на забезпечення базових знань, використовуючи традиційні методи навчання та виховання і нові технології.

Характер та зміст підготовки майбутнього вчителя визначають, зокрема і традиційні класичні курси з теорії та історії педагогіки, які структуровані через використання знань методології, філософії, аксіології, історії, культурології. Вивчення нормативного класичного змісту передбачає засвоєння суміжних технологій: методики виховання, методики вивчення дисциплін, педагогічної майстерності, педагогічної творчості, педагогічного менеджменту, науково-педагогічного брокерства, педагогіки вищої школи, педагогічного управління, етичних проблем педагогічного дослідження тощо. Новаторський стиль науково-педагогічного мислення відбувається через самостійний пошук студентом знань загально-гуманітарного, педагогічного, історико-педагогічного спрямування, зважаючи на сучасні потреби. Засвоєння знань до недавнього часу було провідним стилем навчання і виховання. Але завдання змінюються.

Пріоритетним стає вироблення уяви про цілісний історико-педагогічний процес розвитку людської думки незалежно від епох, регіонів, соціальних структур, формування історико-педагогічної свідомості.

Одним із факторів “олюднення” знань буде не лише розгляд завдань навчання і виховання через характеристику педагогічного процесу в контексті ставлення суспільства до дитинства взагалі, а й розгляд педагогічних поглядів у тісному взаємозв’язку з особистістю педагога, його загальнолюдськими позиціями і поглядами. Філософські, політичні,

соціальні аспекти зберігаються, залишаючись на периферії розгляду проблем. Майбутній учитель завдяки історичному досвіду повинен визначитись, якій із концепцій надавати пріоритет у майбутній діяльності: школі, що випереджає суспільство, готує його перспективу, чи школі, котра є продуктом суспільства. Орієнтація на ідею випереджувальної школи потребує чіткого врахування співвідношення концепцій суспільства і школи. Система освіти, передбачаючи моделювання відносин, збагачує на перспективу особистість і необхідними якостями.

Українське суспільство перебуває зараз в процесі пошуку пріоритетів, що мають стати змістом базової освіти як загальноосвітньої школи, так і професійної підготовки. Зміст базової освіти, в свою чергу, відображає стан пошуку суспільством пріоритетів. На запитання про особливості традиційного підбору дисциплін і навчання універсальним методам пізнання і перетворення світу є відповіді і в історії вітчизняної і зарубіжної школи. Треба тільки вміло відібрати, оцінити та конкретизувати цей досвід.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрущенко В.П. Світанок Європи : Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – К.: Знання України, 2011. – 1099с.
2. Вовк Л.П. Історія освіти і педагогіки у загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя : посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки. К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. - 332с.
3. Вовк Л.П. З'ясування дидактичної моделі науки і дисципліни. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 53: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. Ун-т імені М.П.Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – с.5-10.